

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Izhaja vsako sredo.
Cena: Letno Din 32,—
polletno Din 16,—, četrt-
letno Din 9,—, inozemstvo
Din 64,—. — Poštno-čakovalni
račun 10.603.

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon interurban 113.

Cena inseratov: cela
stran Din 2000,—, pol stra-
ni Din 1000,—, četrt strani
Din 500,—, 1/8 strani Din 250,—,
1/16 str. Din 125,—. Mali oglasi
vsaka beseda Din 1.20.

Proslava desetletnice koroškega plebiscita.

Geslo vseh kulturnih narodov v Evropi in njih voditeljev — z malimi izjemami — se glasi: Pomirjenje duhov. Takšno pomirjenje je predpogoj za ohranitev in utrditev miru med narodi in državami. Najprej je treba razprožiti duha, potem bo sledila razorožitev ali vsaj zmanjšanje oboroženosti na kopnem, na morju in v zraku, in obstoj miru bo zajamčen.

Ne pomirjenje duhov, ampak izzivanje!

Koroški Nemci pa so drugega mnenja. Njihovo geslo ob desetletnici plebiscita na Koroškem je: nočemo vplivati pomirjevalno, marveč izzivalno. Praznovanje desetletnice samoposebi pomenja udarec v obraz tistim zavednim Slovincem, ki so o plebiscitu glasovali za našo državo, in pohvala tistih, ki so — četudi zapeljani z brezvestno nemškonacionalno agitacijo, z lažjo in obljubami — glasovali proti svoji slovenski narodnosti. Proslavljanje plebiscitnega izida je torej poveličevanje narodnega izdajstva in zasmeševanje zvestobe materinemu jeziku. Predmet te proslave je potemtakem nekaj, kar se po splošnih pojmih morale ne more imenovati lepo, plemenito in hvalevredno. Tem manj vzroka je za to proslavo, ker je gospodarske razmere Koroške in celotne sedanje Avstrije ne dopuščajo ter ne opraviljučeju.

Gospodarsko stanje ne priporoča jubiliranja.

Kot pojasnilo gospodarskih razmer v Avstriji hočemo navesti dopis v graškem »Volksblatt« z dne 18. maja 1930 iz Ivnice (Eibiswald) pod naslovom: »Krik v sili! Ali smo obsojeni na smrt?« Ivnica leži pod slovenskim Radljem ter je bila nekdanj obljubena s Slovenci. Nekdanj je bil to cvetoč trg s 1300 prebivalci, med njimi s 1000 delavci, ki so delali v železniku, premogovniku, steklarni in v žagah. Danes vsa ta podjetja počivajo, število prebivalcev je padlo od 1300 na 900. Ni železniške zveze, ni cest, odtrgan od sveta hira ta nekdanj tako prospevačiči trg v smrt. Ker ni potrebnih prispevkov od države in dežele, Ivnica

propada kot pravcata pastorka države. Nekdanj tako lepe kmetije so uničene, gostilničarji, kavarnarji, trgovci, obrtniki: vsi nevzdržno hitijo v propad. »Ali morajo,« tako vpraša dopisnik, »takšne razmere vladati na državni meji v »časti« države? Ali je treba ljudstvo ob meji tirati v obup?«

Ni to edin krik v sili, ki se razlega iz Avstrije. Tudi drugod je tako ali slično. Tako je v Borovljah, najstarejšem in največjem industrijskem kraju v slovenskem delu Koroške. V plebiscitni dobi so Borovlje obogatele vsled živahnega trgovskega prometa, ki je prihajal iz Jugoslavije. Brezvestni nemški in nemškutarski agitatorji so takrat med delavci in obrtniki agitirali, da bodo Borovlje propadle, če pridejo k Jugoslaviji. In sedaj? Borovlje so propadle, najboljši delavci — puškarji so brez dela in kruha, delavnice so prazne, uboštvo se je naselilo tam, kjer je prej bilo blagostanje. To se je zgodilo radi tega, ker Borovlje niso v Jugoslaviji. Kmetškemu stanu se ne godi nič boljše. Javne dajatve so tolike, da pod njimi omahuje. Dolgovi rastejo, boben poje, zemlja gre v tuje roke. Z višin bežijo ljudje v dolino, iz doline pa v mesta. So krajci, v katerih težko najdeš kmetško mladino, zlasti dekleta: vse je šlo v tujino iskat službe. Da bi ljudje v takšnih gospodarskih prilikah jubilirali, ali ni škoda denarja? In če tudi ta denar prihaja od zunanaj, zlasti iz Nemčije, bi se dal boljše uporabiti: za lajšanje gospodarske bede in povzdigo narodnega gospodarstva, ne pa za izlive nemškonacionalne zagrizenosti in nestrpnosti.

Kaj hočejo prireditelji plebiscitne proslave?

V tem je namreč namen in pomen plebiscitnih slavnosti na Koroškem. Proslaviti hočejo desetletnico brezobzirnega ponemčevanja na slovenskem Koroškem in njegove uspehe med našim ljudstvom. V svoji nemškonacionalni in nemškutarski zagrizenosti se niti ne zavedajo, da s tem pred svetom proslavljajo desetletnico svojega besedolomstva. Ta beseda je bila dana tik po plebiscitu na deželni zboru v Št. Vidu, namreč s svečano besedo dana obljuba, da bo strogo varovana enako-

pravnost obeh deželnih jezikov, da bo torej slovenski jezik v javnosti, v šoli, v uradu popolnoma enakopraven s nemškim. Beseda je bila dana, pa ne izpolnjena, dokaz, da so tisti, ki so dali obljubo, takoj izpočetka imeli namen obljube ne izpolniti. Slovenski jezik na Koroškem, torej tamkaj, kjer je bila njegova zibelka in prva domačija, je brezpraven, njemu ni mesta ne v šoli ne v uradu in tudi iz cerkve se izriva. Tako izpolnjujejo nemški mogotci Slovincem dane obljube. Njih cilj je na Karavankah utrditi mejo ne samo Koroške in Avstrije, marveč vesoljnega nemštva. Temu cilju tudi služijo plebiscitne svečanosti. Nemškutarje hočejo potrditi v suženjskem mišljenju ter jim s šumnimi veselnicami zapreti oči, da bi ne opazili gospodarske stiske, katero jim je kot edini dar prinesel plebiscit. Zavedne Slovence pa, tiste značajne može in žene, fante in dekleta, ki jim je slovenski materinski jezik sveta stvar in slovenska narodnost nedotakljiva, od Boga dana dobrina, pa hočejo ustrahovati, da bi se odrekli slovenski narodnosti in njenim pravicam ter se udali nemškonacionalni zahtevi, da je slovenstvo na Koroškem obsojeno na smrt.

V kakšnem duhu se bodo svečanosti vršile?

S takšnim duhom bodo prešinjene plebiscitne slavnosti na Koroškem. Potvarjali bodo zgodovino, dejstva bodo postavljali na glavo ter rekali: to je zdaj resnica. Zanikali bodo, da je bilo slovenstvo na Koroškem pred nemštvom, zanikali in poniževali pomen Gospešvete za slovenski narod. Lažljivo bodo deklamirali, da je Koroška in tudi njen slovenski del pred plebiscitom bila v stiski, da ji je pretilla propast ter da je plebiscit prinesel odrešenje in srečo. Izdali so za slavnosti nek igrospev, neko legendo o stiski in rešitvi Koroške. Ta legenda je najboljši dokaz, v katerem duhu se bo proslavljala desetletnica glasovanja, ki je bilo 10. oktobra 1920. V tej legendi izvaja kronist (letopisec), kako je vpadel Slovan, kako je tamkaj pustošil in palil, a Koroška se je branila. Kor pa letopiščevim besedam dodaje pripevek: Kdor še more nositi orožje, v bran se postavi zoper tuje roparje. Kdo so ti slovanski roparji? Ali so to slovenski Korošci, ki so na Koroškem imeli svojo državo, predne je sploh kašen Nemec bil na Koroškem? Mar so ti roparji tisti slovenski in slo-

vanski bratje, ki so koroškimi Slovincem prišli na pomoč v njihovi stiski? Mi vemo, da nam na to vprašanje ne bodo dali odgovora nemškonalni prireditelji plebiscitnih svečanosti. Bomo pa smatrali njihov molk kot odgovor. Ne smatramo pa se kot užaljene, ker smo od nemškonalnih zagrizencev vajeni takšnih in še hujših reči. Slovenski Korošci in mi z njimi ostajamo ravnodušni, ker je z nami pravica. Gospasveta in njeno izročilo, to je naše pravo! Kleveta in psovka nas ne more omajati.

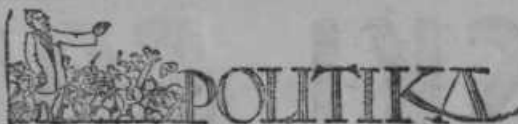
Goreče baklje — goreči slovenski čemovil

S Koroške je prišlo pred nekaj dnevi obvestilo, da je v temni noči ogenj uničil hišo in gospodarsko poslopje posestnika Vošpernika ob Vrbskem jezeru in posestnika Gasla na Zili. Oba dva moža sta bila slovenska korenjaka, ki se v svoji podedovani slovenski poštenosti in zvestobi nista dala ni za las premakniti s slovenskega pota. Ni težko uganiti, iz katerih krogov so tisti, ki so zažgali dvema Slovincema njihove lepe demove. Ob plebiscitu in kmalu po njem je bilo dosti takšnih obžalovanj vrednih slučajev, da so hiše zavednih in značajnih Slovincem, osobito če so stale osamljene, postale žrtve zločinskega plamena. Ob desetletnici so se ti žalostni slučajji začeli ponavljati. Ali naj so to goreče baklje za proslavo desetletnice? Svarimo pristojne činitelje na Koroškem in v Avstriji, da v tem oziru napravijo red ter obvarujejo naše slovenske brate pred takšnimi izbruhi sovražstva nacionalističnih teroristov (strahovalcev). Če ti zagrizenci ne uvidijo, pa morajo vsaj pristojni činitelji uvideti, kako takšni sovražni izbruhi delujejo v sedanjih dobi, ko se varstvo narodnih manjšin smatra kot ena najvažnejših mednarodnih zahtev. Bol, prizadeta na Gosposvetskem polju, na Zili, ob Vrbskem jezeru, ne boli samo tamkaj, marveč boli tudi v Mariboru, v Ljubljani, v Zagrebu, v Beogradu, v Novem sadu, v Sarajevu, v Skoplju in v Bitolju. V tem razpoloženju bomo pazljivo zasledovali potek plebiscitnih slavnosti in dogodkov na Koroškem.

Doraščajoči mladinci nudimo zjutraj čajico naravne Franz Josefove grenčice, ki doseže radi tega, ker čisti kri, želodec in čreva pri dečkih in deklicah prav značne uspehe. V otroških klinikah se uporablja »Franz Josefova« vođa že pri malih največ težko zagatenih bolnikih. »Franz Josefova« vođa se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in špecerijskih trgovinah.

Jako zanimivo je opazovati, kako napredno je naše ljudstvo tudi glede obutala. Vedno bolj se širi ta predmet pri nas. Moramo reči, da je to pametno in modro. Ena Palma-peta ne drži samo dalje kakor usnje, gre se na Palma mirno in elastično kakor na praprogl. varuje telo in drage čevlje. Palma so celo cepejši kot usnje. Mislimo, da vsak, ki drži kaj na svojo zunanost, naj nosi Palma pete.

Za dijaško kuhinjo so pogrebci nabrali na karminah Josipa Holca iz Kobilšaka 154 (ne samo 45 Din, ker se je 100 Din še naknadno dodalo.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Iz Madžarske. Na Madžarskem so proslavljali 10 letnico trianonske mirovne pogodbe, po kateri je bila Madžarska okrnjena na današnje stanje. Ob priliki te desetletnice so se vršile manifestacije za spremembo trianonske pogodbe in povratek Habsburžanov. — Madžarska odklanja predlog francoskega zunanjega ministra Brianda za ustanovitev zvezne Evrope. — Ako bi se priključila Madžarska Briandovi spomenici, bi bile s tem pokopane vse njene nade za spremembo mej in mirovni pogodbe. — Po časniških poročilih bo potoval madžarski ministrski predsednik grof Bethlen v London. Madžari pripisujejo temu potovanju veliko važnosti.

Sprememba v vladi na Poljskem. — Notranji minister Jozsewski je odstopil. Za njegovega naslednika je bil imenovan bivši notranji minister, general Sklakowski. Ta sprememba v poljskem kabinetu pomeni novo bojno napoved vlade demokratični opoziciji.

Iz nemirne Indije. V Bombayu so se začela mirovna pogajanja med pristaši Gandija z vlado. Govori se, da obeta angleška vlada vsem obsojencem v tem uporu odpust kazni, če opusti Gandi svoje nastope proti vladi. Gandi zahteva proglašitev Indije v dominion, kakor so: Avstralija, Kanada itd. Nacionalisti v Bombayu so sklenili, da bodo začeli napadati alkoholne točilnice. Pred trgovske lokale se postavljajo indijske ženske, ki preprečujejo prodajo inozemskega suknenega blaga. Veletrgovci s soljo so sklenili, da ne bodo naročali od vlade nobene soli še štiri mesece.

V Indokinaj je izbruhnil upor domačinov, ki je komunističnega značaja. Proti mestu Vinh Long korakajo kmetje z ženami, otroci ter z rdečimi zastavami.

Umazanije bivše španske diktature. Sedanji španski ministrski predsednik general Berenguer je dal preiskati poslovanje finančnega ministra pod diktaturo Riverre. Dognali so, da je povzročil ta mož državnim financam izgubo 18 milijonov angleških funtov.

Rusi in Nemci se razgovarjajo. Medtem ko je obrnjena pozornost mednarodne politike na spor med Francijo in Italijo, se vršijo v Moskvi razgovori med zastopniki Nemčije ter Rusije, katerim je pripisovati z ozirom na mednarodni položaj zelo velik pomen. Ker se toliko piše o teh razgovorih, razglaglašajo Nemci, da gre tokrat le za razčiščenje položaja nemških državljanov v Rusiji, nakar bo Nemčija, ako bodo sovjeti dali zagotovilo, da se v notranje zadeve Nemčije ne bodo več vtikali, skušala Rusiji ugoditi v gospodarskih vprašanjih; v druge želje sovjetske Rusije glede mednarodnih političnih vprašanj pa se Nemčija sploh ne bo spuščala.

Srednjeveško krivoverstvo — podlaga protestantizma.

Srednji vek ni bila samo doba moči ter procvita katoliške Cerkve, ampak tudi žalostni čas krivih ver. Radi pomanjkanja prostora ter časa se ne moremo dotakniti vseh pojavov krivoverstva v srednjem veku, ampak hočemo omeniti le dve, ki sta bili tudi podlaga protestantizma.

Janez Wiclif.

Janez Wiclif se je rodil leta 1324 v angleški vasi Wiclif. Študiral je v Oxfordu in bil pozneje profesor: modroslovja, bogoslovja in prava. Zahteval je od duhovščine apostolsko uboštvo, a obenem je napadal z največjim sovraštvom beraške redovnike. V svojih nastopih se je zmotil tako daleč, da je zavrgel papeštvo, proglasil sveto pismo za edini verski vir, in učil, da je Najsvetejši zakrament le znak (simbol) Kristusovega telesa in krvi. Ker so njegovi krivi in boljševiski nauki vzbudili kmečki punt, je bil odstavljen kot profesor, padel je v nemilost na dvoru, njegov krivi nauk je bil obsojen od Cerkve. Umrl je v prognanstvu leta 1384, ne da bi bil preklical svoje zmote.

Janez Hus.

Krivemu češkemu apostolu Janezu Husu je pripravil Wiclif pot. Janez Hus se je rodil kot sin kmečkih staršev leta 1369 v vasi Husinec. Študiral je v Pragi, kjer je postal pridigar in kraljičin spovednik. Wiclifovi spisi so ga navdušili, da je začel tudi on nastopati z vso silo proti bogastvu Cerkve in duhovščine. Radi krivih nauk je bil po predhodnih opominih izobčen iz Cerkve, a se je skliceval na vesoljni cerkveni zbor, kateri edino bi naj imel po njegovem zatrdilu pravico, soditi o njegovi pravi ali krivi veri.

Na povabilo kralja Sigismunda se je podal na cerkveni zbor v Konstanco ob Bodenskem jezeru. Sam je trdil, da bo preklical svoje nauke, ako mu jih bodo ovrgli na podlagi svetega pisma. Ker je obsodila Cerkev že poprej Wiclifove krive nauke, so bili zavrženi tudi Husovi. Ker kljub obsodbi od strani cerkvenega zbora ni hotel preklicati trditve ter je vztrajal odločno v zmoti, ga je izročila po tedajnem običaju cerkvena oblast kralju Sigismundu, da ga kaznuje. Kot nespokorni trdovratnež je bil sežgan na grmadi 6. julija leta 1415.

Huziti.

Vest o Husovi smrti je razburila celo Češko. Vse je začelo častiti Husa kot »mučenca«, katoliške duhovnike so preganjali, menihe izganjali ter izropali samostane. Češko in moravsko plemstvo se je združilo in zahtevalo obhajilo pod obema podobama, kar je bilo tedaj že prepovedano po cerkvenem zboru. Zahteva prostega cerkvenega govora in obhajila pod obema po-